

ISSN: 1999-5601 (Print) 2663-5836 (online)

Lark Journal

Available online at: <https://lark.uowasit.edu.iq>

*Corresponding author:

Ali mohamed Rasheed

University: Baghdad University

College: College of Languages

Email :

ali2016@colang.uobaghdad.edu.iq

Keywords:

Young Adult Literature,
Nadia, Arab-Israeli Conflict,
Arab Character in Israeli
Literature.

A R T I C L E I N F O

Article history:

Received 7 Apr 2024

Accepted 13 Jun 2024

Available online 1 Jul 2024

The Image of the Arab in Hebrew Literature for Young Adults – A Reading of the Novel “Nadia” by Kalila Ron Feder

A B S T R A C T

This research aims to examine the portrayal of Arabs as depicted in Hebrew literature for young adults in the novel "Nadia" by the Hebrew author "Kalela Ron Feder". Feder is one of the Hebrew writers who directly addresses the topic behind the wall, the Arab-Israeli conflict, and its reflections on Israeli society in general and Arab society in particular. The research is divided into three chapters. The first chapter discusses "Young Adult Literature", its history, characteristics, and target audience. The second chapter presents the "Biography of the Author", with a brief overview of the novel and the portrayal of Arabs in Hebrew literature. The third chapter presents the portrayal of Arabs in the novel "Nadia". The researcher concludes that the author intended to place a protagonist from behind the wall to live in Israeli society, illustrating the significant challenges any Arab individual in Israel might face, which carries various implications. The novel narrates an intriguing story, where the mind rebels against the difficulties of Israeli society despite the lack of acceptance from others, prompting the reader to reflect on the background of the Arab-Israeli conflict.

© 2024 LARK, College of Art, Wasit University

DOI: <https://doi.org/10.31185/lark.Vol3.Iss16.3546>

صورة العربي في ادب اليفاعين العبري – قراءة في رواية " نادية " لكاليلا رون فيدر

ا.م علي محمد رشيد/ جامعة بغداد / كلية اللغات

الخلاصة:

يهدف هذا البحث الى التطرق الى صورة العربي كما يعرضها ادب اليفاعين العبري في رواية " نادية " للكاتبة العبرية " كاليلا رون فيدر ". والتي تعد من الادبيات العبريات اللواتي تطرقن بصورة مباشرة الى موضوع ما خلف الجدار ، والصراع العربي – الإسرائيلي وانعكاساته على المجتمع الإسرائيلي بصورة عامة والمجتمع العربي بصورة خاصة . ينقسم هذا البحث إلى ثلاثة فصول، تطرق الفصل الأول إلى "ادب اليفاعين"، و تاريخه ، مميزاته والفئة المستهدفة ، كما تضمن الفصل الثاني "السيرة الذاتية للادبية " ، بعرض مختصر الرواية وصورة العربي في الادب العبري ، اما الفصل الثالث فعرضنا فيه صورة العربي في رواية نادية .

وتوصل الباحث الى إن الكاتبة ارادت ان تضع بطله من خلف الجدار لتعيش في المجتمع الإسرائيلي ، واضعة الصعوبات الجمة التي يمكن ان يتلقها أي فرد من العرب في إسرائيل ، وهو ما له دلالات كثيرة. تتحدث الرواية عن قصة صراع مثير، يثور فيها العقل وحده متحدياً مصاعب المجتمع الاسرائيلي رغم عدم تقبل الآخر، وهذا ما يبعث عند القارئ إذكارا عن خلفية الصراع العربي – الاسرائيلي. كلمات مفتاحية : ادب اليافيين ، نادية ، الصراع العربي الإسرائيلي ، شخصية العربي في الادب الإسرائيلي.

דמותו של הערבי בספרות המתבגרים העברית - קריאה ברומן "נאדיה" מאת גלילה רון פדר

עוזר לפרופ': עלי מוחמד רשיד

אוניברסיטת בגדד – פקולטת השפות

מחלקת השפה העברית

תקציר

מחקר זה נועד להתייחס לדמותו של הערבי כפי שמוצג בספרות הנוער העברית ברומן "נאדיה" מאת הסופרת העברית גלילה רון פידר. הנחשבת אחת הסופרות העבריות העוסקות בנושא שמאחורי הגדר, בסכסוך הערבי-ישראלי ובהשלכותיו על החברה הישראלית בכלל ועל החברה הערבית בפרט. מחקר זה מחולק לשלושה פרקים, הפרק הראשון עוסק ב"ספרות נוער", בתולדותיו, במאפייניו ובקבוצת היעד, והפרק השני כלל את "הביוגרפיה של הסופרת", תוך הצגה קצרה של הרומן ודמותו של הערבי בספרות העברית, ואילו הפרק השלישי הציג את דמותו של הערבי ברומן נאדיה.

החוקר הסיק כי הסופרת רצתה לשים גיבורה מאחורי הגדר כדי להשתלב בחברה הישראלית, תוך הצבת הקשיים הגדולים שכל ערבי אמור להתמודד בהם בישראל, שיש לו קונוטציות רבות, הרומן מדבר על סיפור של סכסוך מרגש. המחשבה עולה בחדות בניגוד לקשיי החברה הישראלית, למרות חוסר הקבלה של האחר. זה מה שנותן לקורא זיכרון של הרקע לסכסוך הערבי-ישראלי.

מילות מפתח: ספרות המתבגרים, נאדיה, הסכסוך הערבי-ישראלי, דמותו של הערבי בספרות הישראלית.

הקדמה

בלי כל ספק , כי ספרות נוער תופסת מקום חשוב בלימודי ספרות וביקורת מערביים; מפני שנהיתה ענף אקדמי הכולל ז'אנר ספרותי מוגדר היטב, חוקרים שונים ביניהם שרה טרמר שנחשבה אחת הסופרות הראשונות שמסווגות צעירים כקטגוריה שאינה תלויה בילדים ובמבוגרים, היא מתארת ומגדירה קבוצת גיל זו בין 12 ל-20. ספרות זו, שחוקרים עדיין

לא נתנו להם בשל מורכבותה ועצמתה כמרחב לעריכת מחקר. וגם בשל המורכבות המתעוררת מאחורי יחסי תרבות ולימוד מנוגדים. עם זאת, מעטים מהכותבים הללו הצליחו להגיע אל הנמען הצעיר, וזאת בשל העובדה שרבים מהם אינם בעלי הכישורים, הניסיון והכישורים הדרושים לכתיבה באמנות חינוכית זו. ספרות זו שונה מאחרות בעניינים רבים, שכן היא מאופיינת במאפיינים חברתיים ופסיכולוגיים התלויים בתקופת ההתבגרות, ומאפיינים לשוניים ואמנותיים, ועוד נקודות חשובות שעל הכותב לדעת ולהתחשב בהן, כדי שלא יעשה טעויות. לצורך לבחור תוכן וכיוונים מתאימים, או בשימוש בשפה ובסגנון המתאימים, או להיקלע לבלבול בין המבנה הנרטיבי של יצירה ספרותית לצעירים לבין המבנה הנרטיבי של רומן המבוגרים.

אחת הסיבות שהובילו לטעויות כאלה היא היעדר מחקרים ולימודים בספרות מסוג זה, בין אם תיאורטיות ובין אם יישומיות. אולי זה הדבר החשוב ביותר שגרם לנו לבחור ב"רומן המבוגרים הצעיר" בנושא לימוד, בנוסף להצגת האמנות החשובה הזו שתורמת לעיצוב אישיותם של צעירים וצעירות העתיד, כמו גם עידוד יצירתי אנשים להתעמק בשדה של ספרות זו, שאת מידת חשיבותה ידע המערב.

מתודולוגיית המחקר

בפרק הראשון הגדרנו את ספרות ההתבגרות והצעירים והזכרנו את מאפייניה, סוגיה וחשיבותה, כאן הגדרנו את רומן הצעירים והזכרנו את סוגיו, תולדותיו וחלוציותיו.

ובפרק השני התייחסנו אל דמות הערבי ברומן מבחינת מבנה המקום, הזמן והדמויות, אז סיימנו את המחקר במסקנה ששימשה סיכום של התוצאות שהושגו.

סיבת בחירת הנושא

בחרנו ברומן "נאדיה" מאת הסופרת המבריקה גלילה רון פידר עמית מכמה סיבות, ביניהן: שהכותבת היא ישראלית, ויש לציין שבסצנה הספרותית הישראלית יש רק כמה סופרית שאפשר לספור על האצבעות שכותבים על נושא הערבי לצעירים, ונושא הרומן שייך לנושא הסכסוך הערבי הישראלי, שהפך לאחרונה לעניין בקרב בני נוער ערבים, בשל הסכסוך הממשיך, ואיכותו של הרומן, מה שהופך אותו למודל מצוין ללימוד.

שאלת המחקר

הבעיה שבה התייחסנו במחקר שלנו מנסה לחשוף כיצד נוצרה דמותו של הערבי ברומן נאדיה על ידי הצגת הבעיה הבאה:

מהי ספרות למבוגרים צעירים? מה המאפיינים שלו?

מהו הרומן למבוגרים צעירים? מה ההיסטוריה שלו?

__ איך נבנתה דמותו של הערבי ברומן הזה?

1. ספרות המתבגרים

הגדרה

למרות שהמונח "ספרות מתבגרים - Literature Adult Young" מבוסס על קהל הקוראים, יש קיימת מחלוקת בין החוקרים לגבי ההגדרה של "מתבגרים". ההיסטוריה של ספרות המתבגרים (Literature Juvenile, Literature Adult Young) קשורה להשקפתנו על ילדות והתבגרות, (שרה טרימר) אחד המחברים הראשונים שסווגה את מתבגרים כקטגוריה נפרדת מילדים ומבוגרים, תיארו את קבוצת הגיל המשתרעת מגיל 10 ועד גיל 21 בקטגוריית מבוגרים צעירים ופורסם בכתב העת שלו העוסק בספרות מתפתחת, "Education of Guardian The" בין ספרות ילדים (מתחת לגיל 10) וספרות המתבגרים (לבני 10 עד 21). מושג התייחסות לספרות המתבגרים שעדיין נמצא בשימוש היום. (DONELSON, 2009, p. 22) (אוטיין) מגדיר ספרות המתבגרים כספרות המכוונת במיוחד להם, או ספרות שנקראת על ידי צעירים, אך (האנט) סבורה שהגבולות של ספרות למבוגרים צעירים אינם כה ברורים, וכי לא ניתן להגדיר אותם על ידי מאפיינים טקסטואליים, בין אם סגנוניים ובין אם קשורים לתוכן. לא ניתן להגביל בקלות את קהל הנמענים, אז מה ההגדרה של מתבגרים? לאיזו קבוצת גיל הם שייכים? (HUNT, 1990, p. 22)

(קלינגברג) רואה בספרות המתבגרים ספרות שהופקה במיוחד עבורם. ז"א הוא הוציא את כל הז'אנרים האחרים, והוא ממשיך ומפרט שיש להבחין בין ספרות הנקראת על ידי מתבגרים לבין ספרות המכוונת אליהם. מה שאומר שכל מה שצעירים קוראים אינו חייב להיחשב ספרות מתבגרים. (G.KLINGBERG, 1986, p. 156)

אך (נורטון) מאמין שהספרות המתהווה חייבת לבוא בצורה שפותחת את דלתות הגילוי והרפתקאות לילדים. הדרך לעשות זאת היא לספק כיף ובידור, להעביר מורשת ספרותית ולעודד הבנה הערכת מורשת תרבותית ומתן חוויות מלאות דמיון. בנוסף, העברת ידע, הזנה והרחבת דמיון. (D.E.NORTON, 1987, p. 12)

ספרות המתבגרים יכולה להיות גם ערוץ להעברת המורשת הספרותית של חברה, מדור לדור. אין ספק, שדורות חדשים ייהנו מדברי הדורות שלפניהם בקריאת מה שכתבו. בדרך זו הוא נשמר המורשת התרבותית של הקהילה. ספרות זו ממלאת תפקיד בפיתוח האהבה וההערכה של צעירים למורשת התרבותית ולהבנתם אותה. תוך קריאה מעמיקה של סיפורים מהתרבות שלהם הם ילמדו עליה לעומק, מה שיקדם את הצמיחה האישית והחברתית שלהם. (D.E.NORTON, 1987, p. 15)

תימות ספרות המתבגרים

לעתים קרובות, ספרות המתבגרים עוסקת בנושאים כמו חברות, אהבה, גזע, כסף, גירושין וקשרים משפחתיים. החוקרת וילס דאון אבריל אומרת בהקשר זה כי הספרות שסובבת מתבגרים משחקת תפקיד חשוב בחייהם. היא חוקרת נושאים חשובים וחיוניים לגיל ההתבגרות. נושאים כמו הקשר בין פקיד לנתיניו, לחץ חברתי וסוגיות שונות הקשורות למגדר

ולדרגה חברתית-תרבותית. ההתמקדות היא לרוב בדמות ראשית מתבגרת, שממנה חי הקורא באמצעותו חוויות, רגשות, מצבים וכו', ומגלה כיצד לפתור את אותן בעיות. הוא גם דאג במיוחד באופן הפנייה לקבוצה הזו ובספרים שמוצגים בפניה. קריאה על נושאים שבני נוער חווים בחייהם זה גורם להם להזדהות עם הגיבור, ויוצר אצלם תחושת ביטחון כשהם מתמודדים עם בעיות דומות בחייהם, כמו אלו שהתגברו על ידי גיבורי הרומן. (A. D.WELLS, 2003, p. 19)

וילס קובעת 17 תימות נפוצים של ספרות המתבגרים הם: חברות, הסתבכות בצרות, עניין במין השני, כסף, גירושים, יתמות, נישואים מחדש, בעיות משפחתיות, סנטימנט, מערכת יחסים עם אחים צעירים, עיסוק בחיי בית הספר/בחינות, התבגרות, גזע, מוות, שכונה ועבודה/עיסוק. "ניתן להוסיף לרשימה: זהות, נטייה מינית, אפליה גזעית, דיכאון, התאבדות, התמכרות לסמים, אלכוהוליזם, אלימות במשפחה, בריונות. (A. D.WELLS, 2003, p. 23)

תולדות ספרות המתבגרים

ז'אנר ספרותי המאוזן בסעיפיו היצירותיות לאלו המצויות בספרות למבוגרים, כגון סיפורים, מחזות, רומנים ובעיות יצירותיות אחרות, אולם הוא מכוון לקבוצת גיל ספציפית, כלומר שלב ההתבגרות, שהוא שלב שיש לו מאפיינים חברתיים ופסיכולוגיים משלו בלבד, ולספרות שלו יש מאפיינים אמנותיים ולשוניים משלו בלבד. (زهران، 1986، صفحة 184)

ספרות נוער היא ספרות המכוונת לקבוצת גיל מסוימת לאחר תום הילדות בכלל, והיא אינה שונה בהרבה מהספרות הכתובה למבוגרים, אלא מבחינת הצגת נושאים המעניינים את קבוצת הקוראים הזו, ומבחינת בנייה אמנותית, היא לא הייתה קיימת כספרות עצמאית בפני עצמה, אפילו במדינות המערב לפני מלחמת העולם השנייה, ולפני כן, העולם ידע את חוויית הכתיבה לילדים, שכללה רמות חינוכיות, תרבותיות וקוגניטיביות באמצעות הטקסטים שהילד הכיר בעולם. חוויות יצירותיות תורמות להעשרת החוויה של הספר עבור הילד על בסיס יסודות מוכרים אוניברסליים, וספרות המתבגרים ממשיכה לשקוע באותם פרטים התורמים להגדרת המשמעות של צבע ספרותי זה, ובנתונים הטכניים שלה המאפשרים לסופרים להציג את חוויותיהם היצירותיות בסיפור, סופר וטקסט פואטי המכוונים לקטגוריה של המתבגרים. (بوفلافة، 2023، صفحة 178)

שאלות רבות נשאלות כיום בעולם בנוגע לדור המתווך בין הילדות לגיל ההתבגרות, שכן אנו עדיין מודאגים מהידע והתוכן התרבותי שיש לספק לצעירים. זה רחוק מהמושגים המסורתיים המוכרים, שבהם מתערבבים דברים רבים בין מה שמועיל לילד בשלבים שונים

ילדות מוקדמת או גן ילדים (3-5)

דמיון חופשי (6-8)

שלב ההרפתקאות ואליפות (8-12)

- השלב האידיאלי (12-17): שלב זה, הכולל בעיקר מתבגרים ומתבגרים, וההבדל נותר ברור בכל אותם טקסטים יצירתיים המוצגים לקורא הצעיר. אולי לקטגוריית המתבגרים יהיה יותר מזל לדעת את נושאי חיים והקונפליקטים שהעולם מלא בהם בטקסטים הסיפוריים השונים, שמרבים ברמה לשונית וקוגניטיבית העולה על רמת שלבי הילדות הנ"ל. (עברוס, 2024)

הופעתה של ספרות מתבגרים לא הייתה צירוף מקרים בלבד, שכן קבוצה זו חלקה את הספרות שלה עם הקבוצה הבוגרת, ואת היצירות הספרותיות שהוצגו בפניהן, למרות הקושי שלהן. קימברלי רינוולדז פרופסור לספרות ילדים בבית הספר לאמנויות אנגלית, שפה ובלשנות באוניברסיטת ניוקאסל. רואה כי אחת מהסיבות להופעת ספרות הנוער, אולי החשובה שבהן, היא גילאי סיום לימודים תיכון באנגליה ובאמריקה, באמצע המאה העשרים. דבר זה גורם שהילדים נשארו מסתמכים על הוריהם לתקופה ארוכה ביותר, לכן ובתגובה לכך נולדה תרבות הנוער, בעקבות הופעת רומן (התפסן בשדה השיפון) מאת ג'יי די סלינגר, שראה אור בשנת 1951, התחילה הופעת ספרי הנוער בארה"ב, ולאחר מכן באנגליה, מאז ועד היום, ספרות למבוגרים צעירים הייתה עדה לשגשוג רב במערב, במיוחד לאחר שהחלה להפוך לסרטי קולנוע ולסרטי אנימציה. (סלימן, 2019, صفحة 77)

מאפייני ספרות המתבגרים

ספרות המתבגרים מאופיינת במאפיינים פסיכולוגיים, חברתיים, לשוניים ואמנותיים רבים המבדילים אותה מספרות ילדים וספרות למבוגרים. *مجلة لارك للفلسفة واللسانيات والعلوم الاجتماعية*

מאפיינים פסיכולוגיים

הנער עובר קונפליקטים פסיכולוגיים רבים. הוא מנסה להוכיח ולבנות אישיות בלתי תלויה במבוגרים ורצונו לקחת אחריות גובר. עם זאת, הוא תמיד זקוק למשפחתו, ובמיוחד להוריו, המספקים לו ביטחון גם בנפשו. היבטים חברתיים וכלכליים, ובגלל ההתפתחויות הגופניות המתרחשות בו עקב בגרותו המינית והפרשותיו ההורמונליות. תחושותיו ותחושותיו מופרעות, ולעיתים הנער הופך לרגיש מאוד ומהר לכעוס ולהתרגש, מה שמגביר את סקרנותו. בגילוי עניינים מיניים. גם סקרנותו כלפי המין השני גוברת, והוא מתחיל לנטות לעניינים רגשיים וסנטימנטליים. שלב זה הוא שלב מסוכן אם לא יוצגו לילד חומרים ונושאים הלוקחים בחשבון את מאפייני הגדילה שלו. והדרישות של מאפיינים אלו, תוך צורך במעקב והדרכה התנהגותית וחינוכית, על מנת להגן עליו מפני אובדן וסטייה התנהגותית. (סלימן, 2019, صفحة 89)

מאפיינים חברתיים:

יש לנפשו של המתבגר השפעה ובשליטה על חייו החברתיים, במיוחד ביחסיו עם משפחתו. שכן המתבגר מבקש לבנות את אישיותו ללא הורות ואזהרות של משפחתו. רואים אותו דורש חופש מוחלט ומתמרד נגד הערות הוריו על דיבורו ומראהו, המיוצגים על ידי לבושו ותסרוקתו, למשל, ודורשים שלא יתערבו בחופש הבחירה שלו. למען איכות חבריו, על כל זה, ספרות המתבגרים צריכה להתמקד בערכים החברתיים המסייעים לצעיר להשיג עצמאות יחסית באישיותו

משפחתו, ובלבד שעצמאות זו סובבת סביב ההיבטים החברתיים והפסיכולוגיים ללא ההיבט החומרי. לכן ערכי ספרות המתבגרים חייבים להיות סובבים סביב מוסר ציבורי ופרטי, התנהגות חיובית והרגלים טובים. " בגיל ההתבגרות, המעגל החברתי של המתבגר מתרחב, לאחר שהיה מוגבל למשפחה וקשריה, , וסוג חדש של מערכת יחסים נוצר בין המתבגר לבין מתבגרים אחרים ואנשים צעירים. (بوفلاقة، 2023، صفحة 89)

מאפיינים לשוניים

וכאשר נקשר המתבגר לחברים חדשים ונאמנותו לקבוצות אלה גוברת, ויחסים אלה בדרך כלל עם הבנת השפה, כאן שלילד את הכישורים והניסיון הבסיסיים להבין את השפה. הוא צריך לפתח את שפתו עם הרבה קריאה, כך שכותב ספרות הנוער צריך לבחור את רמת השפה המתאימה, שלא לכתוב בשפה פשוטה מאוד שהמתבגר רואה כזלזול בידע הלשוני, או שהוא כותב בשפה קשה שהמתבגר לא יכול לתקשר איתה. על כן המאפיינים החשובים של שפת ספרות המתבגרים :

- שימוש בלשון צחה והימנעות מלשון דיבור, על מנת לבסס את השפה הרהוטה בקרב מתבגרים.
- שימוש במילים קלות והתרחקות ממילים מוזרות, הגייה מסובכת, תוך הכללת כמה מילים חדשות על מנת לפתח את האיון הלשוני של הצעיר.
- הימנע משימוש בפסקאות ארוכות מאוד. ולכתוב בתבנית תחבירית מוגבלת למדי ולהתרחק ממטאפורות מעורפלות. (مجله آراء الفلسفة والنسائيات والعلوم الاجتماعية، 2017، صفحة 99)

המאפיינים האמנותיים

ספרות המתבגרים נבדלת על ידי מאפיינים אמנותיים רבים המבדילים אותה מספרות ילדים ומבוגרים כאחד, צעירים אוהבים יצירות מעניינות, ולכן על הסופר להשתמש בעלילה המלאה באירועים מרגשים ורציפים, ולעדיף שהעלילה תהיה ברורה ורדופת אם הכותב מכוון לצעירים (מתחת לגיל 14), כי "בין 11 ל-14 הוא מעדיף את הסיפור הקל, אבל בו בזמן, הוא רוצה שהסיפור הזה יכלול אירועים מסתוריים שלא מופיעים לפני הסוף, בעוד הצעיר אחרי גיל חמש עשרה נוטה להיות סיפור עם עלילה מורכבת שבה אירועים ויחסים בין דמויות חופפים. הנרטיב ותיאור הם המרכיבים הבסיסיים של הסיפור והרומן, ולכן יש לאזן אותם כך שהאחד לא יגבר על השני, ועדיף "להציג תיאור קל" כדי שהצעיר לא ישעמם וימנע קריאה. הדיאלוג חייב להיות מתאים ליכולות הקוגניטיביות והמנטליות של המתבגר, ולהתאפיין במאפיינים של דיאלוג של אישיות מתבגרת, במיוחד המונולוג. (حجلاوي، 2017، صفحة 15)

חשיבות ספרות המתבגרים

הנה כמה נקודות חשובות כדי להדגיש את החשיבות והערך של ספרות זו:

- לענות על הצורך של הנוער להכרה ולעזור להם להוכיח את עצמם.

- לתרום להיווצרות אישיות חזקה ולהגביר את הביטחון העצמי על ידי ניצול החוויות והקשיים שחווים גיבורים ואישים בהשגת מטרותיהם.
- לספק את הצרכים הרגשיים והאינטלקטואליים של אנשים צעירים ולהניע אותם ליצור ולחדש ולפתח את התרבות הכללית שלהם.
- פיתוח יכולותו של המתבגר לשלוט על השפה והעשרת הפרטים הלוקסיקאליים שלו, מה שהופך אותו מסוגל לקרוא, להבין ולספוג ספרות בוגרת.
- עודד המתבגרים להסתמך על עצמם כדי לנהל את חייהם ולפתור את בעיותיהם ולהראות את שאיפותיהם וחלומותיהם העתידיים.
- האיזון בין הנטיות המטריאליסטיות השוררות לבין הערכים הרוחניים הדתיים, ובין המדע והאמונה. (אמוץ, 1975, עמ' 72)

ספרות המתבגרים בישראל

יש חוקרים מחזירים את ראשתיה של ספרות המתבגרים (הנוער) הישראלית להופעת תנועת ההשכלה העברית בגרמניה-ואשר היו אז בבחינת חזון לעתיד, נתממשו עוד בהיי כותבם. שכן, החיים החדשים במושבות ארץ-ישראל היוו קרקע פוריה ליצירת חינוך עברי טבעי, והמורים הצעירים והנלהבים, שראו עצמם מטפחיו של דור עברי חדש במולדת ונאבקו בעקשנות על הנהגת דיבור עברי בבית-הספר, היו גם יוצריה של ספרות-הילדים הארץ-ישראלית החדשה. (אופק, 1977, עמ' 73)

ובסוף המאה התשע עשרה ותחילה המאה העשרים, ייחסו רוב הסופרים העבריים חשיבות יתר דווקא לתרגומים של סיפורי טבע ויצירות מדע פופולארי לבני-הנעורים. בן- יהודה ניגש בהתלהבות רבה ללמד בשיטה ה'טבעית' האמורה, ועל-פי עדותו של בכר 'השפיע על כל תלמידיו'. שניים מתלמידיו- דוד ילין ויוסף מיוחס- אף הלכו בעקבות רבם והיו גורם רב-השפעה בהפצת הדיבור העברי בבתי-הספר בארץ. ביוזמתו ובעידודו של בכר שיתפו בן-יהודה וילין פעולה בחיבור המקראה הראשונה לילדי הארזי 'מקרא לילדי בני ישראל' (אופק, 1977, עמ' 74)

ולאחר הקמת מדינת ישראל, לא נתעוררה בישראל השאלה, האם קיימת ספרות מיוחדת לבני הנעורים, ואם אכן יש צורך בספרות. כזו עד ראשית שנות ה-70 הסתמכו החוקרים והמחנכים המעטים, שהתייחסו אל הבעיה, על ההנחה שרווחה גם באירופה, לפיה החל מגיל 12 נערים פונים לקריאת ספרות מבוגרים, הנחה זו רווחה בישראל, גם כאשר במחקרים שנערכו בארצות-הברית ובארצות אחרות נמצא שלמתבגרים יש צרכי קריאה מיוחדים, משהחלו להופיע בארץ רומאנים למתבגרים, דוגמת "אורי", "אליפים", "סופה בין דקלים", "חבורת עלומים", "לאהוב עד מוות", נוצרה עובדה — ענף מיוחד של סיפורת, המכוון בעיקר למתבגרים החל להתפתח. ההיענות הרבה של הקוראים, ואולי גם איכותם הספרותית המתקבלת על הדעת של רוב הספרים, ואי-חריגתם מן הנורמות המקובלות, גרמו לכך שהתופעה תתקבל כמובנת מעצמה, בלי שחזרה לבחינה עיונית כלשהי. (זהבי, 1984, עמ' 59)

דמות הערבי בספרות הישראלית

ישנם מחקרים רבים שעסקו בדמותו של הערבי בספרות העברית, הדמות הערבית בספרות העברית אינה נובעת מהמציאות הקיימת, אלא מ"סינתזה של הדעת הציונית, מהרמות החברתיות הנמוכות והפרימיטיביות ביותר, ורחוקות מהיסודות והדרישות של הופעתה של חברה אנושית יציבה". דפוסים אלה אינם חורגים מהבמה הבדואית, שכן אחוז הבדואים לכלל האוכלוסייה הערבית בפלסטין אינו עולה על 6.4% לפי שרה גרהאם בספרה (הפלסטינים וקהילתם) אישיותו של הערבי משתנה בהתאם לסופר היהודי הכפוף לה, נסופרים האשקנזיים רואים בערבי מדכא הדומה לחברה האירופית. וסופרים אלה הושפעו מהחווייה הבולשביקית והאוקראינית, והמדכא הערבי הופיע ביצירותיהם של סופרי העלייה השנייה, שהציעה כי ישראל אינה אלא גטו חדש של היהודים. (מזל, 1988, صفحة 23)

באשר לסופרים יהודים ילידי פלסטין, הם האמינו במנטליות הערבית ובמבנה החברתי והמשפחתי הערבי. הדמות הערבית נעה בין שני צדיים מנוגדים:

הדמות השלילית

הסופרים הציוניים מעוותים בכוונה את האישיות הערבית והערבית לצורכי התנועה הציונית, והדורות הצעירים הושפעו מהתדמית שהוצגה לערבים על ידי הסופרים הציוניים. החוקרים מייחסים את הסיבה לגילויים השליליים נגד ערבים בקרב הנוער היהודי להיעדר תכניות הלימוד בתוכניות הלימוד בישראל ביחס לערבים, המהווים שיטת מהאוכלוסייה. יתר על כן, תכניות הלימוד בישראל וספרי הספרות העברית מכוונים את הנוער היהודי לבוז ולזלזול בערבים. רוב היצירות העבריות תיארו את הערבי בצורה הגרועה ביותר, שכן הערבי בספרות העברית היה סיוט מטריד, נשלט על ידי רוע ותוקפנות, ואיים על ישות ישראל ועל הציוויליזציה שלה. הגזענות בחברה הישראלית הגיעה לשיא של דחיית נשים שנישאו לערבי, כמו שושנא ברומן "חסות" של סמי מיכאיל, הסובלת ממשבר ומתבלבלת לאחר נישואיה לפואד הערבי. מהסופרים שמציגים דמות ערבית בצורה שלילית כמו בורלא, עמוס עוז, עגנון ... ואחרים ראה (ברלוביץ, 1996, עמ' 114)

הדמות החיובית

חלק מהסופרים היהודים ניסו לשבור את קו הספרות העברית המסורתית, שם ניסו להציג דמויות ערביות בודדות, של אישים ערבים משכילים ומודרניים, חלק מהסופרים היהודים חשו אשמה כלפי הערבים, וכתבו סיפורים שבהם הכירו במה שעשו היהודים נגד הערבים. הכפר הערבי הריק היה מאז ומתמיד מסמך היסטורי בספרות של שנות השישים, וזה כבר קרה ביצירות הספרותיות של סופרי שנות החמישים. יש סופרים (כמו ס. יזהר, בנימין תמוז, יצחק שמי ... ואחרים) לא התמקדו במלחמת 1948 כמלחמת שחרור לאומית, אך ראו בה מלחמה שהייתה בלתי מוצדקת מבחינה מוסרית ואנושית, עם היהודי החמוש בכבדות מול הערבי חסר ההגנה. רוב הסופרים רואים את הערבי החיובי כערבי הפרו-ציוני, אך הם מציבים אותו בעמדה משנית ביחס ליהודי. (غرة, 1991, صفحة 59)

הספרות המזרחית היא חלק בלתי נפרד מהתרבות הישראלית והכוללת בתוכה את התרבות הערבית והיהודית. הכותרת המשותפת של בעלי הכתיבה המזרחית היא הקשר לשאלות הקיום היהודי והאחר הערבי. ביצירותיהם, סופרי המזרח חוקרים את הקשרים והקשיים בין העמים השונים החיים בארץ ישראל. (Rashed A. M., 2021, p. 380)

המילה "מעברות" מתארת את התקופה בה העליה המסורתית לארץ ישראל נפסקה והחל המאבק הערבי הישראלי המתמשך. במהלך תקופת המעברות, התגברו הגזענות והתנשאות האשכנזים והם נגדו את הזכויות של הערבים הישראלים. סופרי המזרח כתבו בצורה גלויה או בסתר על הקשיים האלה בין העמים ועל הנזקים שהם גרמו לחיי האזרחים בארץ ישראל. (Rashed A. M., 2020, pp. 394 - 395)

ביצירותיהם, סופרי המזרח מתארים את המצב הסוער בין העמים השונים ומציעים פתרונות למצב. הם מדגישים את החשיבות של התקשורת והשיח הבנוי בין העמים כדי להביא לשלום ושירות טוב יותר לכולם. בקיצור, סופרי המזרח נכנסים ללב הקשיים הקיומיים בארץ ישראל ומציעים פתרונות למצב הקיומי המסובך. (Rasheed, 2018, p. 56)

לפיכך, אנו מוצאים כי דמות הערבי בספרות העברית החדשה מתוארת כ"פנים מכוערים במראה", דמות שנעה בין מי שמאיימת על הנוכחות היהודית ציונית בישראל ועד לדמות רומנטית ואקזוטית, כאשר בשני המקרים היא נותרת בבחינת זר ושכן כאחד.

גלילה רון-פדר-עמית
נולדה בחיפה בשנת 1949 להורים משכילים, האב מנהל בנק וחבר מפלגת מפא"י והאם מורה. בנעוריה החלה לכתוב סיפורי הרפתקאות. למדה במגמה הביולוגית בבית הספר "הריאלי" בחיפה. ספרה הראשון שלחה אותו למנחם בגין, בתגובה הוא הזמין אותה ובירכה על פעולתה. שירתה רון-פדר-עמית כחיילת בנח"ל ולאחר שחרורה למדה ספרות ומקרא באוניברסיטה העברית בירושלים. היא הפכה לסופרת מצליחה ופרסמה ספרים רבים, כולל הספר "בעוז ובהדר: סיפורו של מנחם בגין" שיצא לאור בשנת 2010. רון-פדר-עמית הייתה אם לשלושה ילדים ובין השנים 1972-1979 אימצה 12 ילדים ממשפחות קשות יום. החוויה הזו השפיעה רבות על כתיבתה והיותה השראה לסדרת הספרים "ציון" שכתבה בשנים 1976-1981. (לסרי, 2020)

רון-פדר-עמית היא אחת הסופרות הפופולריות ביותר בספרות הילדים העברית. היא פירסמה כמעט 300 ספרים, רובם מיועדים לילדים. ספריה תורגמו למספר שפות, והיא הייתה שותפה לכתיבת התסריט לסרט "בחינת בגרות" בבימויו של אסי דיין. בנוסף לכך, רון-פדר-עמית ערכה את השבועון "ראש צעיר" וכתבה מאמרים בכתבי עת ובעיתונות העוסקים בחינוך ובספרות ילדים. היא ממשיכה לפרסם ספרים ולהיות מרכז תשומת לב בספרות הילדים העברית. (רודין, 2018, עמ' 34)

מבחר מסדרות ספריותיה הבולטות הפותרות תעלומות ברחבי הארץ, ומתארות אירועים משמעותיים בהיסטוריה היהודית והציונית, ומעשירות את הקוראים בהשכלה מדעית בסיסית. מרבה לכתוב ספרי הרפתקאות, שחלקם מתרחשים

בהקשרים היסטוריים או מדעיים, אך ככלל ישנה מגמה חינוכית בכתיבתה המעלה סוגיות כמו חינוך מיני ושימוש בסמים ואלכוהול. כמו כן, היא משתמשת בשפה המכילה סלנג ומתקרבת לשפת הדיבור הנפוצה בקרב קהל היעד של הספר. (רודין, 2018, עמ' 38)

תקציר רומן נאדיה

יצא לאור בשנת 1985 בהוצאת מילוא. נאדיה" הוא ספר מרתק שמספר את סיפורה של נאדיה אבו יוסוף, תלמידה ערבייה בת 14 מכפר ערבי-ישראלי. הספר מתאר את המסע המרתק והמלא אתגרים של נאדיה, שעוזבת את הכפר כדי ללמוד בבית ספר יהודי עם פנימייה. במהלך הספר, נאדיה מתארת את הקשיים שהיא נתקלת בהם במציאת מקום לישון ובהתאקלות להתאים לסביבה החדשה שלה.

למרות הקושיים, נאדיה מצליחה להתאים לסביבה החדשה ולהתחבר לזוג החדש שלה - שתי נערות יהודיות שגרות איתה בחדר. הספר מציג את המסר החשוב על הכרת האחר והתאמה לסביבה שונה, ומלמד את הקורא הישראלי על עולם הערבים, והאתגרים של תושבי הכפרים הערביים במציאת דרכים להשתלב בחברה הישראלית. ספר זה מעורר רגשות ומציג נקודת מבט חדשה ומרתקת על חיי היום יום בכפרים הערביים בישראל.

צורות הערבי ברומן "נאדיה" محله لارك للفلسفة واللسانيات والعلوم الاجتماعية הדחיה של הערבי בחברה הישראלית

הדימוי של הספרות הציונית המכוונת לילדים הוא תמונה המצביעה על ערנות מתמדת וחריצות של הרשויות הציוניות כדי להציג את מה שתואם את מטרותיהן, כפי שנעשה בספרות ילדים) מכל הסוגים והרמות כדי לבצע את התהליך הגדול ביותר של הטעיה, עיוותים, זיוף ומשפיל את האנושות האנושית. בין אם זה מגיע על ידי גיוס הנוער עם כל הרגשות של שנאה ובוז לאחרים, במיוחד הערבי. יש גישה עוינת שאנו רואים ברבים מפעולותיהם של ילדים יהודים, שכן שפה זו מאופיינת בהשמעת מושגים וערכים המבוססים על שנאה ושנאה כלפי ערבים, כפי שאנו יכולים להבחין משירים אלה באמונות החולניות ובסטריאוטיפים הצפויים על אישיותו של הערבי לחתור תחתיו, שילדים יהודים קוראים עליהם בספרות שלהם. היא מיוצגת בשירים שלהם, בסיפורים שלהם ובמחזות שלו, כמו גם בחברה הישראלית, הדוחה את קיומו של הערבי לצמיתות, וזה מה שנדיה חששה מהבנות בבית הספר אם הכירו את אישיותה האמיתית :

" שתקתי. חשבתי: איך תתיחסנה אלי הבנות? עם מי אגור בחדר? האם תהיינה בנות שתסרבנה לגור איתי? "לא רוצות לגור עם ערביה, אדון מנהל! לא רוצות!". נשכתי את שפתי בכעס. למה הייתי צריכה לתקוע את עצמי לתוך הצרה הזאת? הייתי יכולה להמשיך ללמוד בבית הספר התיכון של הכפר, וגמרנו. " (פדר, 1994, עמ' 11)

למרות נסיונות כותבת הרומן הזה להתעלם מרגש השנאה כלפי הערבים ; אך היא מציגה את הרגש האמיתי הטמון הסטודנטים , זה מוודה בו נאדיה כששמעה את חברותיה בחדר מביעות על תמיהותן לגור עם ערבייה בחדר אחד :

"היא חיטטה במגירה שלה, ואני חשבת: כמה מוזר, דווקא עם נורית אני מרגישה הרבה יותר נוח. דווקא מפני שהיא פשוטה כזאת. דווקא מפני שבהתחלה הגיבה כמו שהגיבה. לא רצתה לגור עם ערביה בחדר בגלל כל הדיעות הקדומות. דווקא מפני שאיננה מנסה להיות ליברלית כזאת. לכן, כשאני נמצאת בחברתה, אינני מרגישה את עצמי כמו אובייקט למחקר ולבדיקה. תמי רוצה ללמוד אותי. ללמוד את הערבים. להרחיב באמצעותי את אופקיה. רונן רוצה לנבור במחשבותי הכמוסות כדי להיות בטוח שכל אותן השערות שהיו לו בקשר לערבים הן נכונות. אולי כדי להצדיק את שאיפתו להתגייס לצבא ליחידה הקרבית ביותר, ולהלחם. ורק נורית מסוגלת לשכוח את זה שאני ערביה. לדבר אתי סתם. להתעניין בי הרבה פחות מחבריה. וגם להתעלם ממני, כשהיא טרודה בעניינים אחרים." (פדר, 1994, עמ' 102)

מן הנתונים שנאספו עבור המחקרים, נראה כי רמת המיצב החברתי-כלכלי במשפחה הערבית בישראל נמוכה מההכנסה הממוצעת הכללית בישראל. בסולם המדרג את ההכנסה של משפחה בישראל מהנמוך לגבוה (0-5), הכנסתה של המשפחה הערבית הממוצעת היא 2.58. רמת ההשכלה של ההורים ועיסוקיהם נמצאו דומים לאלו של משפחות יהודיות ממיצב נמוך (ערפאת, 2017, עמ' 15), לכן היה ברור כי נאדיה רצתה לעלות את מעמד משפחתה הבזוי. אך המשפחה שלה, שהייתה יודעת את השלכות הצעד הזה, היתה דואגת לנאדיה שתתרשל בצעד זה, על כן אמה של נאדיה מוכיחה וציוותה אותה שלא תשכח את עצמה בחברה הישראלית:

"תשמרי על עצמך, נאדיה", אמרה. "אמרה. אני אהיה בסדר", אמרתי.

"שלא תשכחי מי את ומאין את באה", אמרה אמא.

"אני לא אשכח" הבוחתי לה. (פדר, 1994, עמ' 13)

השינוי בין שתי החברות

הבגדים

כמו שאר ארצות ערב, הלבוש המסורתי הפלסטיני הוא חלק מהתרבות והמורשת העממית של העם הפלסטיני לאורך כל נוכחותו בפלסטין ההיסטורית, כך שכל שמלה מייצגת חלק מתרבות זו, בין אם אזרחית, חקלאית או בדואית. תלבושות נשים מייצגות לעתים ערים פלסטיניות ספציפיות יותר מאשר ערים אחרות. המורשת של פלסטין קשורה לגיוון הגיאוגרפי שלה, שכן המורשת באזורים ההרריים שונה מאזורי החוף ובמדבר, לכל אזור יש מורשת ומנהגים ומסורות משלו המבדילים אותה מאחרים. לכן כשסטה נאדיה מהלבוש המסורתי הפלסטיני וחיקתה את הלבוש המודרני (הישראלי למחצה) היא רצתה שתהיי שונה מהאחרות, אך היא נתקלה במראה ובלבוש של שתי הנערות הישראליות המיועדות לגור עמה בארזים:

" ואני? כשיצאתי מהכפר חשבתי שאני לבושה בסדר. זאת אומרת מאוד מודרני. מכנסי ג'ינס, חולצה משובצת ונעלי ספורט. והנה בכל זאת אני כל כך שונה. הג'ינס שלי שונים כל כך מהג'ינס של הנערה קצוצת השיער, ושרוולי החולצה שלי כל כך בולטים על רקע השרוולים שנגזרו מהחולצות שלהן. האם זה רק נדמה לי? האם אני מושכת תשומת לב בבגדים האלה? האם כך מתלבשות כל הבנות שעומדות ללמוד איתי ב"ארזים"? " (פדר, 1994, עמ' 19)

אופנת הנשים הערביות היא יותר מסתם בגדים, היא ביטוי לזהות התרבותית והמורשת של כל מדינה, ויש מגוון גדול של צבעים, בדים וסגנון של קישוט ורקמה, מה שהופך את השמלה של נשים ערביות שונה מאזור לאזור אחר פריט אמנות בפני עצמו. מטרת הלבוש בחיים הבדואים הייתה להגן מפני חול ושמם, ולכן הוא השתחרר בצבע בהיר כך שלא ספג חום ושרוף את העור, וצבעיו ורקמה היו אינדיקציה למעמד חברתי, אומר ארתור גולדשמידט ג'וניור בספרו "קיצור תולדות המזרח התיכון": "בגדים של אנשים היו צריכים לעמוד בדרישות של הסביבה, פשוטה ועמידה, של פשתן או כותנה במזג אוויר חם, ובחורף העדיפו צמר, שהוא רופף בעיקר." (الابن، 1985، صفحة 56), בשיחה בין נאדיה לבין נורת בגבי הבגדים בחברה הערבית, העירה נאדיה בענין בגד הנשים בכפר הערבי צריך להיות רחב ויכסה כל הגוף, החברה הערבית היא חברה מודרנית ולא כמו חושבים היהודים מפלה את הנשים :

"הוא יכול להתלבש איך שהוא רוצה", אמרתי, "אצלנו בכפר תוכלי למצוא כל מיני טיפוסים. יש שמרנים ויש מודרנים. החברה הכי טובה שלי, למשל, לא תעלה בדעתה ללבוש ג'ינס כמוני. אם היא לובשת מכנסיים, זה רק מתחת לשמלה". (פדר, 1994, עמ' 105)

הקרבה בין הבנים והבנות בין שתי החברות

מספר רב של מחקרים תיאורטיים, ממשיכים להרחיב על תיאור החברה הערבית, בהתחשב בכך שהיא ברובה פסיפס מגוון, המורכב מקבוצות נפרדות ומתחרות, ושהיא מפגרת ומסרבת להיכנס לשלב הגלובליזציה. או שהוא דתי סלפי בכתביו ובנקודות המוצא שלו, או שהוא שבטי הנשלט על ידי קבוצות פטריארכליות מסכותניות (נפוטיות), כמו גם הסכסוך בין עירוני לבדואי, או בין מעמדות או משפחות שלטון, או בין קבוצות עדתיות, אתניות, או לאומיות. לפיכך, ניתן לתאר את החברה הערבית בת זמננו כחברה פטריארכלית הסובלת מסמכותיות בתחומים שונים. אחד ממאפייני החברה הערבית בכלל, והמשפחה הערבית בפרט הוא איסור הקרבה בין הבנים ולבנות בשום אופן, הקרבה האמיתית תהיה אחר הנישואין, למרות השינויים שעברו על החברה הערבית אך בנושא זה היתה עמודת על דעתה. נאדיה נבהלה על מראה עיניה בחברה הישראלית על אין הגבול בין הבנים לבנות, בנים עירומים למחצה שוטים עם בנות באותו מראה, דבר זה דחוי לגמרי בחברה הערבית, היא אמרה לתמי חברתה בדירה על הקרבה בין הבנים לבנות בחברה הערבית :

"אני מתכוונת ככה, בכלל" אמרתי, "אצלנו בכפר זה... את מבינה, לא יכול לקרות מצב כזה שבת תתלהב כך מבן שהיא בכלל לא מכירה..."

תמי פרצה בצחוק.

"למה?" אמרה, "מה רע בזה?"

את "לא אמרתי שזה רע", ניסיתי להסביר, "אמרתי רק שאצלנו זה לא מקובל".

היא כיווצה את עפעפיה. " (פדר, 1994, עמ' 35)

בחיים החברתיים הערביים יש מגבלות רבות בידידות בין גברים ונשים, הנשלטת על ידי דת, מנהגים, מסורות ולחץ חברתי, בחברה כמו שלנו, חברות כזו היא לעתים קרובות בלתי מתקבלת על הדעת, והיא נתפסת בחשדנות, ואולי בטאבו הראוי לעונש. החברה הערבית מאוד קפדנית לגבי זה. רונן חברה של נאדיה בפנימיה ניסה להתקרב אליה אך היא מסרבת אולי לדבר איתו; מפני חשש של טאבו שני העמים ומפני משפחתה:

"את שואלת אותי?" רונן פשט את רגליו לפנים, "כנראה חשב שזה עניין גם שלו. הוא הסביר לי שאצלכם זה לא מקובל. בת בגיל שלנו לא מסתובבת עם בן. יהיו צרות, הוא אמר לי. יהיו לי צרות עם המשפחה שלך. עם הדודים ועם האחים שלך. אצלכם, הוא אמר, הכבוד שלך הוא לא רק עניין שלך אלא של כל המשפחה. אז אני הסברתי לו שאין בינינו כלום. סתם ידידים וזהו". (פדר, 1994, עמ' 98)

המשפחה בין שני העמים
מחלוקת של המשפחה נעוצה בכך שהיא בונה את אישיותו של הילד מבחינה חברתית ופסיכולוגית כדי שיוכל למלא את תפקידו בעתיד, כך שהילד יוכל לקחת אחריות, כך שהערכים והעקרונות של כבוד והערכה לעצמו ולאחרים יקודמו. אם היחידה הראשונה של החברה, המשפחה, מחלישה את הבסיס ואת נקודת המוקד של הפרט, מה שמוביל לסבל של החברה מן ההתדרדרות האינטלקטואלית והאנושית ביחסי אנוש והיעדר אינטגרציה חברתית בין חלקי החברה השונים. ברומן זה מציגה הסופרת את אופי המשפחה בין שתי החברות, הערבית והישראלית, משפחתה של נאדיה הרגועה היא טיפוס המשפחה הערבית בת הזמן, שתורמת ישירות לחינוך בניה ובנותיה למרות האתגרים והקשיים העומדים בפניה. נאדיה מספרת על אביה שמעודד ותומך בה כל הזמן והוא מעוזר לה ללמוד בבית ספר יהודי:

"אבא שלי, למרות שלא למד באוניברסיטה, היה אדם משכיל. חסיד של חידושים. הוא חלם על כפר ערבי מודרני. הוא היה הראשון שהתחיל לגדל תותים בחממות. הוא היה הראשון בכפר שלנו שקנה טרקטור. לכן עודד אותי לצאת ללמוד מחוץ לכפר. לכן שיכנע את סבא שאין לו מה לדאוג. נאדיה תחזור הביתה בדיוק אותה נאדיה, רק משכילה יותר, (פדר, 1994, עמ' 66 - 67)

לעומת המשפחה הישראלית שבו משפחות סובלות מהתפוררות המשפחה, מצב של תפקוד לקוי כתוצאה ממחלוקות או נטישת אחד ההורים של התפקידים הבסיסיים שהוקצו לו, מה שמוביל לתפקוד כללי של עבודת המשפחה בכללותה, מה שגורם לכישלון בתפקיד החינוכי העיקרי של המשפחה, שבו רמת תרומתה לתהליך הסוציאליזציה, ובבניית אישיותו של הפרט באופן רציף ושליטה בהתנהגותו ובהנחייתו על פי דרישות החיים היא קריסת התא המשפחתי ופירוק מבנה

התפקידים החברתיים של בני המשפחה. ראה (العليوي، 2001، صفحة 34) תמי דיברה עם נאדיה על משפחתה המתפוררת, שם היו קונפליקטים, התנהגות בלתי הולמת, ולעתים קרובות הזנחה או התעללות בפרט על ידי אביה, שהתאהב במזכירתו ונמלט איתה. ועזב משפחה לא מתפקדת, וכתוצאה מכך האמא מבקשת מאנשים אחרים לענות על צרכים כאלה

" היא הצעירה ביותר במשפחה, כך אמרה. יש לה שני אחים יותר מבוגרים, והיא השלישית. אבא שלה היה מנהל סניף בנק. יום אחד התאהב באחת הפקידות והתחיל להעדר מהבית. תחילה רק בשעות אחר הצהריים, בימים שבהם היה הבנק סגור. אחר כך גם בערבים. אחר כך גם בלילות. לבסוף קם בוקר אחד, ארז את החפצים שלו בשתי מזוודות והסתלק לגמרי מהבית.

"אמא שלי ירדה לגמרי מהפסים" אמרה תמי וקולה רעד, ועיניה היו נעוצות בציפורניה, כאילו איננה מדברת אלי אלא אל עצמה, "ממש ירדה מהפסים. התחילה לשתות ולשתות בלי סוף. התחילה לצעוק על כל דבר קטן. התחילה פשוט להשתגע".

"הסיפור שסיפרתי לך הוא רק חלק קטן מהטינופת, "אמרה, "אם הייתי ממשיכה ומספרת לך על כל הטיפוסים שאמא שלי הכניסה אחר כך למיטה שלה, היית רוצה להקיא " (פדר, 1994, עמ' 63 - 64)

מחקרים רבים הראו כי 70% מהבעיות הפסיכולוגיות של הילד והמתבגר נגרמות על ידי בריחת האם מאחריותה כלפי ילדיה. משמעות הדבר היא כי לאם לבדה יש את המפתחות לביטחון הפסיכולוגי של הילד שלה ולכן אינו מתאים לאישה אחרת לטפל בו לא משנה כמה תשומת לב זו וטיפול זה כי זה לא יספק את הצורך שלו אמהות אמיתית. (محمد، 2001، صفحة 34)

זו הסיבה שהסופרת הייתה להוטת לשפוך אור עליהן, לכך שאמהות הישראליות מסוימות יוותרו על תפקיד האמהות שלהן ויעזבו את המשפחה. ועל משפחתו של רונן שאמו ברחת ממנה עם איש אחר ועזבה את ילדיה, דבר זה השפיע בצורה ישירה על רונן ועל התנהגותו :

"תמי סיפרה לי שגם ההורים שלו גרושים. אמא שלו הסתלקה לאמריקה עם איזה או"מניק אחד, ומאז נעלמו עקבותיה. אפילו מכתבים אינה שולחת. לקחה תרמיל אחד ונעלמה, ורונן נשאר עם אב ממורמר וכמה אחים ואחיות. תמי לא ידעה בדיוק בכמה אחים ואחיות מדובר. אבל הדגישה שרונן בא ממשפחה מרובת ילדים" (פדר, 1994, עמ' 67)

מקומו של הערבי בעיני הישראלים

המספרת מנסה להדגיש ברומן שלה את האפשרות של שילוב בין שני העמים באופן חיובי מנקודת המבט היהודית, אבל אם נשווה את הקטעים האלה של דפוס חיובי זה, עם הדימוי של הערבי הרגיל, התיאור הסטריאוטיפי כמעט נעלם, וכאשר הערבי הופך לאחד היהודים, יש לו אנושיות טובה יותר. בכל הקטעים התגלתה האמת שהערבים האלה לא איבדו

את תכונותיהם בלבוש ובהתנהגות, שכן אין זה כך ללא נטייה לסרקזם או פגיעה בזכות לצייר אישיות זו כמו גם את השפלתה. במקום זאת, פעולת האיזון וההשוואה בין הערבי הנחשל לבין היהודי המתורבת, שהמספרת מתעקשת עליו, מתבטאים בשרטוט החיובי של האופי הערבי, אך היא לא נעלמה מחץ השוני בין השניים, והמאבק הממשיך, ללא הפסקה, בשיחה בין נאדיה לבין תמי שמתארה בה את מספר הילדות המרוכים בכפרים הערבים בצורה שלילית דבר זה הרגיז את נאדיה:

" המשפט הזה שאמרה הקפיץ אותי, למרות שלא זזתי ממקומי. הוא הקפיץ את הלב שלי. לא רק בגלל שהיא השתמשה במילה 'מוגזמת'. בחיי שלא רק בגלל זה. מה שהרגיז אותי יותר מהמילה הזאת היה הטון המלומד שלה. כאילו אנחנו לא בני אדם אלא תופעה שבוחנים אותה מרחוק. כמו שלומדים ביאולוגיה. כמו שלומדים כימיה. ואז פתאום עלה בדעתי שבכלל, כל ההתעניינות הזאת של תמי בי איננה התעניינות בי כאדם אלא בי כתופעה. כאילו באמצעותי היא תוכל ללמוד משהו על הערבים בישראל. תוכל להגיד: כן, אני מכירה ערבים. למדתי עם אחת ב"ארזים". לפני שהספקתי להשיב לתמי, נכנסה נורית לחדר ושערותיה" (פדר, 1994, עמ' 67)

הערבי בחברה הישראלית בזמן המלחמה

הרומן הזה, כמו רומנים אחרים, מציג את היהודי כפציפיסט, מושיט את ידו לערבים, אך הם דוחים את היד המושטת, כי הערבי אינו מאמין בשלום, אינו שולט בנפשו, הוא חתרני חסר רחמים, מצפוני ופושע שאינו מכבד נשים, זקנים וילדים, סופרים יהודים מחשיבים את הערבי החיובי כערבי הפרו-ציוני, אך הם מציבים אותו בעמדה משנית ביחס לאדם היהודי (אמין, 1989, עמ' 236), לכן מציגה פדר את אופי הקו המפריד בין שני העמים בזמן המלחמה, הערבי בחברה הישראלית נכנס למקלט בזמן הפצצות הערביות, דר' גללה, הרופאה בכפר הערבי של נאדיה, גם היא השלימה את לימודיה בבית ספר ישראלי, והיא מחזירה את אחד הקשיים שנתקלה בה בזמן לימודה, ובמיחוד בזמן המלחמה:

"היה קשה מאד בזמן המלחמה, "אמרה", וגם לפני המלחמה. כל הזמן ציפו ממני לתגובות. כל הזמן נעצו בי מבטים. היא בטח מקווה שישראל תובס במלחמה, חשבו כולם. היא בטח מתפללת להצלחת הערבים. כל החיים שלי אזכור את הירידה למקלט. הירידה היחידה שלנו למקלט. ודווקא בבית הספר. את יודעת מה?" היא חייכה חיוך נוגה, "אף אחד לא אמר לי מילה. אבל כשנשמעה האזעקה וכולם רצו למקלט ואני ביניהם, ראיתי את הכעס בעיניים שלהם. כאילו מה פתאום זאת יורדת איתנו למקלט, הרי החברים שלה הם אלה שאולי מתכוונים להטיל עלינו פצצות". (פדר, 1994, עמ' 119)

ופעם אחרת, כשהתקיפו גורמי מוג'אהדין הפלסטיניים את הישראלים בתל אביב, ידיעה זן הגיעה לסטודנטים שהיו בחדר האוכל, הכל נבהל והתחילו לגדף, נאדיה נבהלה ממבטי החבר'ה שהסבבו על רינת, והתחילו צועקים ומביטים על נאדיה ושאר הסטודנטים הערבים הנמצאים בחדר האוכל והאשימו אותם והשמיעו אותם את מאמרי הלעג והאיום על הערבים ועל התקפה הברברית שלהם, דבר זה דחף את רינת המדריכה של נאדיה בלימודיה להתווכח עמה ולהגיד את אופן מקומו של הערבי בעיני הישראלים:

"ערבים מטונפים!" אמר.

"עונש מוות למחבלים!" קרא משהו אחר.

"אני הייתי תולה אותם אחד אחד!" הצטרף שלישי. כולם עמדו. רק אני ישבתי. נמחצת ביניהם. איך אברח מכאן? לאן אברח. מה קרה ברחוב יפו? מי ירה? למה ירו. האם אהיה מסוגלת לצאת עכשיו מחדר האוכל מבלי למשוך תשומת לב.

"הם הצליחו להגיע לרחוב יפו במכונית שכורה, וירו באנשים!" צעקה רינת, וזו היתה הפעם הראשונה ששמעתי אותה מרימה את קולה, "אומרים שחיפשו בני ערובה". "אני הייתי יורה בהם", אמר רונן. "נאצים!" צעקה תמי.

"חיות אדם!" אמרה נורית.

"והמשלה המטומטמת שלנו נוהגת בהם בכפפות של משי", אמר רונן, "יתנו להם זכויות, ומשפט צדק, וסנגור חינם, וכל השטויות האלה, במקום לתלות אותם ישר וגמרנו!" (פדר, 1994, עמ' 148)

הגזענות

הגזענות בישראל מתייחסת לכל צורות וגילויי הגזענות הנחווים בישראל, ללא קשר לצבע או לאמונה של העברייין ושל הקורבן, או ללאום, מגורים או מעמד של ביקור. גזענות של יהודים נגד קהילות אתניות יהודיות שונות (במיוחד נגד יהודים אתיופים, גזענות היסטורית ועכשווית נגד יהודים מזרחיים ויהודים צבעוניים), אך הגזענות המכוונת נגד ערבים, היא במדיניות מוסדית, עמדות אישיות, התקשורת, החינוך וזכויות הגירה, דיור, חיים חברתיים ומדיניות משפטית. (שנהב & יונה, 2008, עמ' 56), דבר זה גלוי בוויכוח שהתפרץ בין נאדיה לבין תמי על המעמד בין שני העמים:

"בחייך, נאדיה", היא אמרה, "הרי אנחנו לא מנסות להעמיד פנים. הרי כל העולם יודע שיש לנו בעיה אתכם. הרי כל עם בעולם לא מעוניין שהמיעוטים שלו יתרבו. הרי אתם נטל על הכלכלה שלנו, אז למה את מסתכלת עלי ככה?"

"למה אני מסתכלת עליך ככה, את עוד שואלת?" יצאתי מכלי מרוב כעס. "את לא יודעת? אני מסתכלת עליך ככה כי את מדברת ממש כמו גזענית. ואם לך מותר להיות גזענית כלפינו, איך את יכולה לבוא בטענות לאלה שהיו גזענים כלפיכם?" (פדר, 1994, עמ' 70)

לאחר הסכמות אוסלו, וההסכם הכלכלי הידוע בשם (פרוטוקלים פריז) שנחתמו בשנת 1994 בין הרשות הפלסטינית והממשלה הישראלית, הפרוטוקול קובע כי ישראל תטיל מסי יבוא על סחורות שנשלחו לשטחים הפלסטיניים ותגבה אותם מהרשות הפלסטינית, אך לישראל יש זכות לשנות באופן חד צדדי את המסים המוטלים על סחורות מיובאות. אם ישראל תחליט להעלות

את מס הערך המוסף, על הרשות לנקוט בצעדים דומים. (عطونة، 2021، الصفحات 3 - 4)

לאחר הקטטה בין נאדיה לבין תמי, האחרונה מפלה את נאדיה ואת הערבים שמהווים נטל כבד על ישראל וכלכלתה והם אנשים בזויים, על כן אומרת נאדיה בלבה:

" המכונית התרחקה, ואני נותרתי לעמוד, מביטה בענני האבק שהלכו והתפזרו אל תוך האוויר השקוף. הטרידה אותי המחשבה כיצד יכלה תמי לומר שאנחנו מהווים נטל על הכלכלה הישראלית? איך יכלה לומר דבר כזה על אבא שלי? האם לגדל תותים עסיסיים תחת מעטה פלסטיק זהו נטל? האם לספק לשווקים ענבים מהכרם שלך זהו נטל? האם גזלנו אי פעם דבר מה ממישהו? האם ביקשנו נדבות? הרי אנחנו עובדים בדיוק כמו היהודים. בחריצות ובמסירות. אז למה היא היתה צריכה להגיד דבר כזה, לעזאזל? למה?" (פדר, 1994, עמ' 75)

מסקנות

- ספרות הנוער (המתבגרים) סווגה כספרות הילדים עד אמצע המאה ה-20, כאשר ספרות הנוער החלה לצבור פופולריות ותהילה בהדרגה, והחלה את נדידתה שעלולה להוביל אותה למרכז המערכת הספרותית המרובה.
- החוקרים קבעו כי נער (12-14) נוטה לסיפורי הגיבורים והרפתקאות, ונער מבוגר נוטה לסיפורים ורומנים חברתיים ורגשיים.
- שפת ספרות הנוער היא קלה עם הצגת כמה מילים חדשות על מנת לפתח את מאזן השפה של הצעירים. לכן לספרות הנוער חשיבות רבה, מפני שהיא נחשבת מענה לצרכיו של המתבגר להערכה והתחשבות, ועזרה לו להוכיח את עצמו ולתרום להיווצרות אישיות חזקה, שלא לדבר על בילוי זמן במה שמועיל לו.
- ספרות המתבגרים הישראלית החלה להופיע עם התפשטות תנועת ההשכלה בגרמניה, אך היא מתבצבצת בשנות ה-70 של המאה ה-20 באופן רחב בספרות הישראלית ונחשבת ז'אנר ספרותי חשוב בשדה הספרות הישראלית.
- הרומן מדבר על סיפור חברתי מרגש, שבו המוח עולה בחדות מאתגר את קשיי החיים למרות חוסר הקבלה של האחר. זה מה שנותן לקורא תזכורת לרקע של הסכסוך הערבי-ישראלי.
- הרומן של גלילה רון פדר מבוסס על התייחסות חברתית-פוליטית והיה מסוגל לצייר אותו בצורה ספרותית קלה שרלוונטית למציאות בתבנית נרטיבית שנושאת מבט הוליסטי על החברות הערביות והישראליות.
- הרומן "נאדיה, סיפורה של תלמידה ערבית" הוא מסר של הסופרת לעודד ילדים ובני נוער ישראלים לקבל את האחר וללמוד על הבעיות החשובות ביותר מהן הוא סובל, בצורה ספרותית חברתית תכליתית.
- מאחר שהרומן מופנה לצעירים, הסופרת הצליחה להתמש בטכניקות נרטיביות, כך שהסצנות התיאוריות והדיאלוגים מתאפיינים בתמצית ובקיצור, וזו אחת התכונות של רומנים למבוגרים צעירים.

סיכום

בסיומו של מחקר זה, אנו אומרים: הרומן הזה משקף את הרשמים השליליים על הערבים, בהצגת האישיות הערבית. השליליות גברה לחלוטין על התכונות החיוביות, וניתן להבחין בכך בבהירות רבה, בתוך קפלי הרומן, דרך הדוגמאות הרבות שהצגנו. באשר לחיוביות הנדירות, הן חסרות משמעות בהשוואה לשליליות שהן הרבה יותר גדולות ונפוצות ואכן, חלק מהחיובים הללו, אם כי מעטים, לבשו צורה שלילית נסתרת, כאשר הסופרת סברה שעל הערבי להיכנע ליהודי, שכן הוא בעל הארץ. נערכה השוואה בין הערבי הנחשל ליהודי המתורבת, וברור שהעניין הזה הוא בהיגיון הפוך, על כך

מתעקשת הסופרת דרך התיאור החיובי של הדמות הערבית, אותה היא מנסה לתאר כנחשלת. היא מציגה את נאדיה הילדה הערבית מכפר במשולש המחליטה ללמוד בבית ספר יהודי כדי להגשים את חלומה להיות רופאה, אך היא נתקלה בקשיי ההשתלבות בחברה הישראלית, המחברת הצליחה להציג למתבגרים את האחר הערבי בצורה נכונה וישירה בלי כחל וסרק, וגם מציגה החברה הערבית והחברה הישראלית ביחד, במטרה למצוא פתרונות שהיהודים והערבים יכולים לחיות ביחד, היא שופכת את האור על החשש הקיים בין שני הצדדים, על הגזענות של היהודים, שנאה והשקפת נחיתות המופנית לערבים, אך יחד עם זאת תחושת הערצה לאורח החיים החל מהמשפחה ועד החברה והלבוש. אפשר לומר שהמחברת הצטיינה בתיאור הערבים ואורח חייהם המגובש, בניגוד לחברה הישראלית הסובלת מבעיות משפחתיות תמידיות. אבל נקודת המפנה ברומן היא ההתקפה של חמושים ערבים והשפעתה על תלמידים ערבים בבית הספר היהודי, והופעת את רגש השנאה הטמון כלפי הערבים.

מקורות

- ارثر جولد شميت الابن. (1985). مختصر تاريخ الشرق الاوسط. (عبد الوهاب بكر، المترجمون) القاهرة: المجلس الاعلى للثقافة.
- اماني سليمان. (2019). تقنيات الكتابة القصصية للطفل. عمان: دار شومان.
- بدیعة امین. (1989). الاسس الايدلوجية للادب الصهيوني. بغداد: دار الشؤون الثقافية العامة.
- حامد عبد السلام زهران. (1986). علم النفس النمو (الطفولة والمراهقة) (الإصدار 4). القاهرة: مكتبة مدبولي.
- حسين عبروس. (12, 1, 2024). أدب اليافعين وتجليات الكتابة. تم الاسترداد من طيوب: <https://tieob.com/archives/83683>
- سامية جابر محمد. (2001). سوسيولوجيا الانحراف. بيروت: الدار الجامعية للنشر.
- سوسن العليوي. (2001). اثر هجرة الالب على الاسرة. بغداد: جامعة بغداد، رسالة ماجستير غير منشورة.
- صهيب محمد موسى عطاونة. (2021). اثر بروتوكول باريس على الموازنة العامة الفلسطينية - رسالة ماجستير غير منشورة. الخليل: جامعة الخليل.
- عمر عبد الغني غرة. (1991). الفكر الصهيوني بين التصور النمطي والتطور الفردي في الادب العبري الحديث. القدس: اتحاد الكتاب الفلسطينيين.
- غانم مزعل. (1988). الشخصية العربية في الادب العبري الحديث. عمان: دار الجليل للنشر.

لطفي حجلوي. (2017). *نصوص بلا حراسة - تشريح لسقطات النصوص غير اليقظة في سرديات الطفل*. بيروت: الدار المتوسطة للنشر.

محمد سيف الاسلام بوفلاقة. (2023). *السيمانيات وقضايا النص الادبي*. عمان: دار الجنان للنشر والتوزيع.

האנגליים

a. D.Wells. (2003). *Themes Found In Young Adult Literature: A Comparative Study Between 1980 And 2000 A Master's Paper For The M. S. In L. S. Degree*,. New York: University Of North Carolina.

Ali Mohammed Rashed .(2021) .The Broken Wings: The Character Of The Arab Christian [Woman In Sami Michael's Novel "Trumpet In The Wadi" Versus "Jasmine" By Eli Amir .*Journal Of The College Of Languages (Jcl)* .401 - 376 .Doi: <https://doi.org/10.36586/Jcl.2.2021.0.43.0376>

D.E.Norton. (1987). *Through The Eyes Of A Child: An Introduction To Children Literature*. London: Merrill Publishing House.

G.Klingberg. (1986). *Children's Fiction In The Hands Of Translators Blooms*. Belgium: Leuven University Press.

K Donelson .(2009) .*Literature For Today's Young Adults* . Newyork.

P. Hunt .(1990) .*An Introduction To Children's Literature* . London: Oxford.

Rashed, A. M. (2020). *Journal Of Babylon Center For Humanities Studies*, 10(3),

Rasheed, A. M. (2018). "I Loved You To Break", A Reading In The Novel "Living Wall" By Dorit Rabinyan. *Арабистика Евразии*, 1(3),.

העבריים

אוריאל אופק. (1977). 'והייתם לאנשים עברים נ' צמיחתה של ספרות-ילדים טבעית בארץ-ישראל. *קתדרה: לתולדות* <https://www.jstor.org/stable/i23396355> ארץ ישראל וישובה, 3(3), 73. *تم الاسترداد من*

אלכס זהבי. (1984). *ספרות לבני נוער. ספרות ילדים ונוער*, 59 - 64.

גלילה רון פדר. (1994). *נאדיה - סיפורה של תלמידה ערבית תל אביב: חדקל*.

דן בן אמוץ. (1975). *תיאוריות חדשות על ספרות שבעל-פה. ירושלים: המכון של פואטיקה וסמיוטיקה*.

יהודה שנהב, ו יוסי יונה. (2008). *גזענות בישראל*. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.

יפה ברלוביץ. (1996). *להמציא ארץ להמציא עם*. ירושלים: הקיבוץ המאוחד.

ספיייה חסונה ערפאת. (2017). *אימהות קוראות ומתווכות לילדיהן ספר*. תל אביב: מכון מופ"ת.

רון לסרי. (2020, 2). לקסיקון הקשרים לספרות ישראלית. *تم الاسترداد من* לקסיקון הקשרים לספרות ישראלית :
<https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon//00917.php>

שי רודין. (2018). *אל עצמה: עיונים ביצירתה של גלילה רון-פדר-עמית*. תל אביב: מודן.

Bibliography

a. D.Wells. (2003). *Themes Found In Young Adult Literature: A Comparative Study Between 1980 And 2000 A Master's Paper For The M. S. In L. S. Degree*,. New York: University Of North Carolina.

Alex Zahavi (1984). Literature For Teenagers. *Children's And Youth Literature*, 59 - 64.

Ali Mohammed Rashed. (2020). Between eastern and western women . *Lark*, 12(4), 720-

720. <https://doi.org/10.31185/lark.Vol4.Iss39.1610>

Ali Mohammed Rashed (2021). The Broken Wings: The Character Of The Arab Christian [Woman In Sami Michael's Novel "Trumpet In The Wadi" Versus "Jasmine" By Eli Amir. *Journal Of The College Of Languages (Jcl)* .401 - 376 ,Doi: <https://doi.org/10.36586/Jcl.2.2021.0.43.0376>

Amani Solomon. (2019). *Children's Anecdotal Writing Techniques*. Amman: Shuman House.

Arthur Gold Schmidt, Jr. (1985). *Abbreviated Middle East History*. (Abdelwahab Bakr, Translators) Cairo: Supreme Council For Culture.

Brilliant Amin. (1989). *Ideological Foundations Of Zionist Literature*. Baghdad: Public Cultural Affairs House.

D.E.Norton. (1987). *Through The Eyes Of A Child: An Introduction To Children Literature*. London: Merrill Publishing House.

Dan Ben Amutz. (1975). *New Theories About Oral Literature*. Jerusalem: Institute Of Poetics And Semiotics.

- G.Klingberg. (1986). *Children's Fiction In The Hands Of Translators Blooms*. Belgium: Leuven University Press.
- Ghanem Mozel. (1988). *The Arab Character In Modern Hebrew Literature*. Amman: Dar Al-Jalil Publishing House.
- Hamid Abdussalam Zahran. (1986). *Developmental Psychology 0 (Childhood And Adolescence) (Version 4)*. Cairo: Madbouly Library.
- Hussein Abros. (12 1, 2024). *Young People's Literature And Writing Manifestations*. Recovered: <https://Tieob.Com/Archives/83683>
- K Donelson .(2009) .*Literature For Today's Young Adults* . Newyork.
- Lotfi Hajlawi (2017). *Unguarded Texts - An Analysis Of Unguarded Text Omissions In Children's Stories*. Beirut: Dar Mediterraneo Publishing.
- Muhammad Saif Al-Islam Bo Flaqah. (2023). *Semiotics And The Issues Of The Literary Text*. Amman: Dar Al Janan Publishing And Distribution.
- Omar Abdul Ghani Ghara. (1991). *Zionist Thought Between Stereotype And Individual Evolution In Modern Hebrew Literature*. Jerusalem: Palestinian Writers' Union.
- P. Hunt .(1990) .*An Introduction To Children's Literature* . London: Oxford.
- Rashed, A. M. (2020). *Journal Of Babylon Center For Humanities Studies*, 10(3),
- Rasheed, A. M. (2018). "I Loved You To Break", A Reading In The Novel "Living Wall" By Dorit Rabinyan. *Арабистика Евразии*, 1(3),.
- Ron Lasry. (February 2, 2020). *The Lexicon Of Contexts For Israeli Literature*. Retrieved From The Lexicon Of Contexts For Israeli Literature: <https://Library.Osu.Edu/Projects/Hebrew-Lexicon//00917.Php>
- Safia Hasuna Arafat. (2017). *Mothers Read And Mediate A Book To Their Children*. Tel Aviv: Institute Of Education.
- Samia Jaber Mohammed. (2001). *Sociological Deviation*. Beirut: University Publishing House.
- Scroll Ron Feder. (1994). *Nadia - The Story Of An Arab Student*. Tel Aviv: Hadkal.

Shay Rodin. (2018). To Herself: Studies In The Work Of Galila Ron-Feder-Amit. Tel Aviv: Moden.

Suhaib Muhammad Musa Attanah. (2021). The Impact Of The Paris Protocol On The Palestinian Public Budget - An Unpublished Master's Thesis. Hebron: University Of Hebron.

Susan Alawi. (2001). The Impact Of The Father's Migration On The Family. Baghdad: Baghdad University, Unpublished Master's Thesis.

Uriel Ofek. (1977). 'And You Were To The Hebrew People' The Growth Of Natural Children's Literature In The Land Of Israel. Cathedra: For The History Of The Land Of Israel And Its Settlement, 3(3), 73. Retrieved From <https://www.jstor.org/stable/123396355>

Yaffe Berlowitz. (1996). To Invent A Country To Invent A People Jerusalem: The United Kibbutz.

Yehuda Shanhav, And Yossi Yona. (2008). Racism In Israel. Tel Aviv: The United Kibbutz.

مجلة لارك للفلسفة واللسانيات والعلوم الاجتماعية